

Aplikace matematiky

Josef Schmidtmayer

Zemřel člen korespondent ČSAV profesor Jiří Fábera

Aplikace matematiky, Vol. 24 (1979), No. 3, 238–(240a)

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/103800>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1979

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

ZPRÁVY

ZEMŘEL ČLEN KORESPONDENT ČSAV PROFESOR JIŘÍ FÁBERA

Čtyřicet let. A pak již jen pouhých osm let. Svým čtyřicátým rokem započal v roce 1970 tehdejší docent Českého vysokého učení technického v Praze, RNDr. Jiří Fábera, CSc., svou mimořádně výraznou cestu na podporu společenského postavení matematiky, zejména v oblasti jejích náročných aplikací a v neposlední řadě v oblasti její výuky ve vysokém technickém školství. Žel, již za osm let poté skončila tato cesta profesora RNDr. Jiřího Fábery, CSc., člena korespondenta ČSAV, vedoucího katedry matematiky na elektrotechnické fakultě ČVUT a ředitele Matematického ústavu Československé akademie věd. Po krátké zákeřné nemoci zemřel dne 18. června 1978 v Praze, téměř do posledních chvil života pln optimismu a zájmu o svěšené úkoly.

Jiřímu Fáberovi, který se narodil 21. dubna 1930 v Božanově u Broumova v rodině lesníka, vtiskla krásná příroda rodného kraje, ale i tvrdý život lesních dělníků v něm, natrvalo ohleduplný vztah k lidem, úctu k práci, ochotu pomoci druhým a také velkou lásku k hudbě a zpěvu. Po maturitě na reálném gymnáziu v Broumově v r. 1949 vstoupil na tehdejší přírodovědeckou fakultu Karlovy university v Praze. Zpočátku studoval kombinaci matematika-fyzika, v posledních dvou letech speciální větev matematická analýza. Toto studium ukončil v r. 1953 státní závěrečnou zkouškou.

Další činnost Jiřího Fábery zůstala trvale spjata s elektrotechnickou fakultou ČVUT, kam ihned po skončení vysokoškolských studií nastoupil jako asistent tehdejší katedry matematiky a deskriptivní geometrie. V r. 1956 byl ustanoven odborným asistentem.

Celé další desetiletí lze charakterizovat jako období intenzivní činnosti pedagogické i vědecké. Od r. 1955 byl každoročně pověřován přednášením především v základním vysokoškolském kurzu. Kromě toho působil v letech 1962–1965 v rámci tzv. volné katedry matematiky při ČVUT, kde přednášel teorii množin, obecnou topologii a teorii míry a integrálu. S velkým zaujetím se zabýval předmětem Teorie informace, pro nějž vypracoval první osnovy a jež přednášel v letech 1960 až 1968. Úsilí Jiřího Fábery bylo významným podnětem k modernizaci vyučování matematice na elektrotechnické fakultě, zejména v souvislosti s výkladem orientovaných křivkových a plošných integrálů, s postupným zaváděním Lebesgueova integrálu, lineární algebry apod. Přirozeným odrazem tohoto odborně fundovaného pedagogického úsilí byla i autorská práce a spolupráce na řadě vysokoškolských skript a učebnic.

Získání vědecké hodnosti kandidáta fyzikálně-matematických věd v r. 1966, úspěšná habilitace na téma „Kartézské násobení Carathéodoryho měrových funkcí“ a jmenování docentem matematiky na ČVUT v témž roce bylo provázeno v pedagogické oblasti přednáškami v letech 1966 až 1970 pro zvláště nadané studenty z oborů funkcionální analýza, tenzorová algebra a teorie kódování. Po kratším období, kdy zastával funkci vedoucího kabinetu na katedře matematiky, a po jednoroční odborné a vědecké stáži v Matematickém ústavu ČSAV byl v roce 1970 jmenován vedoucím katedry matematiky na elektrotechnické fakultě ČVUT a v témž roce zvolen vědeckou radou fakulty do funkce proděkana pro politicko-výchovnou činnost, svým významem druhé nejvyšší akademické funkce na fakultě. Ve čtyřicátém roce věku se tak vytvořily pro Jiřího Fáberu

základní podmínky k postupnému upevňování společenského postavení matematiky, zejména na technických vysokých školách.

Situace se záhy stává ještě příznivější. Ke dni 1. září 1972 je Jiří Fábera jmenován řádným profesorem matematiky na ČVUT a ke dni 1. června 1976 ředitelem Matematického ústavu ČSAV, přičemž zároveň působí i nadále jako vedoucí katedry na elektrotechnické fakultě ČVUT.

Matematický ústav pro něj nebyl novým pracovištěm; již od roku 1962 úzce spolupracoval s tehdejšími řediteli ústavu, členem korespondentem ČSAV Vladimírem Knichalem, který měl značný vliv i na další odborné zaměření Jiřího Fábery, a také s řadou dalších pracovníků ústavu ho pojily odborné i osobní vztahy. S ústavem se proto velice rychle sžil a ve funkci ředitele se výrazně podílel na utváření dalšího profilu a zaměření tohoto pracoviště. Úspěšně navázal na předchozí dobré tradice ústavu a jedním z podstatných rysů jeho působení je značné sblížení ústavu s vysokými školami a se školstvím vůbec; výsledkem je mj. uzavření dohod o spolupráci s Českým vysokým učením technickým, s matematicko-fyzikální fakultou Univerzity Karlovy a s Vysokou školou strojní a elektrotechnickou v Plzni. Zkušenosti a styl práce, který si na nové pracoviště přinesl ze svého předcházejícího působiště na vysoké škole, se výrazně kladně odrazilo i v činnosti Matematického ústavu. Profesor Fábera se i v ČSAV zapojil do řady funkcí; byl jmenován předsedou Čs. národního komitétu matematického, stal se členem vědeckého kolegia matematiky ČSAV. V prosinci 1977 byl zvolen členem korespondentem ČSAV.

Mimořádně úspěšný vývoj osobnosti profesora Fábery by nebyl býval možný bez společensky angažovaného přístupu ke všem úkolům, s nimiž se setkával. Ani při řešení odborných a vědeckých problémů nikdy nezapomínal na jejich souvislosti celospolečenské. V tomto směru důsledně vedl i své spolupracovníky. Jako přesvědčený komunista pracoval aktivně v řadě stranických funkcí i v různých společenských organizacích. V r. 1959 byl městskou organizací ČSM v Praze vyslán jako delegát Světového festivalu mládeže a studentstva ve Vídni. V období 1962–63 působil ve funkci předsedy ZV ROH elektrotechnické fakulty ČVUT. V r. 1975 byl zvolen členem ústředního výboru JČSMF. Uvedené skutečnosti zdaleka nevystihují rozsah jeho společenského působení.

V oblasti vědecké práce uplatnil profesor Fábera svůj velký odborný přehled a vynikající schopnosti organizační. Práce, které uveřejnil, poskytují jen nedokonalý pohled na šíři jeho zájmů a působnosti. Základní oblastí jeho pozornosti byla obecná teorie míry a integrálu a speciální obory algebry. Kromě vlastní odborné a vědecké práce má nemenší význam skutečnost, že řady myšlenek a námětů profesora Fábery se ujali jeho spolupracovníci a vytvořili z jeho podnětu i s jeho pomocí nemalý počet dalších vědeckých prací. Jedním z takových inspirujících témat byla i problematika tzv. Kotelnikovova teorému, již se zabýval ve své kandidátské disertační práci. Některé práce Jiřího Fábery se staly východiskem dvou dílčích úkolů státního programu základního výzkumu, jejichž byl odpovědným řešitelem. K řešení úkolu o metodách funkcionální analýzy v kvantových teoriích založil v roce 1971 na elektrotechnické fakultě seminář.

Jiří Fábera jako přední organizátor našeho matematického života zasahoval svou působností i do řady dalších oblastí. Zmíňme se zde alespoň o jeho podílu na matematické ediční činnosti jako překladatele a lektora, o jeho rozsáhlé oponentské a recenzní činnosti, o jeho členství v komisích pro obhajoby disertačních prací a o jeho podílu na organizaci vědecké práce jako člena Rady stěžejního úkolu I-5. Aktivně se zúčastňoval vědeckých konferencí v ČSSR i v zahraničí. I při mimořádném časovém přetížení si našel čas pro přednášky v JČSMF i pro jiné příležitosti.

Pedagogickou činnost Jiřího Fábery provázely dva hlavní rysy: pečlivá příprava přednášky s cílem umožnit studentům co nejlepší porozumění, obliba jeho přednášek u studentů. Stejnými zásadami — pečlivostí přípravy a snahou najít porozumění — se řídil i při své činnosti vědecké a vědecko-organizační. Měl všechny předpoklady pro úspěšné ovlivnění dalšího vývoje matematiky na technických vysokých školách, i vývoje československé matematiky jakožto celku, zejména od r. 1970, kdy se stal předsedou celostátní předmětové rady pro matematiku a účastnil

se prací na koncepci modernizace výuky matematiky na vysokých školách technických a od r. 1976 ve svých funkcích v rámci ČSAV.

Odborná, pedagogická i společenská práce Jiřího Fábery byla mnohokrát oceněna, např. Zlatou medailí ČVUT, stříbrnou Felberovou medailí, Pamětní medailí SVŠT v Bratislavě, Pamětní medailí FJFI v Praze, Medailí I. stupně Matematicko-fyzikální fakulty Karlovy univerzity v Praze.

Jiří Fábera byl společenský člověk veselé, optimistické povahy. I za okolností pro něho vysoce náročných si vždy našel aspoň chvílku času, aby v klidu poradil, pomohl. Neuzavíral se před žádnou odbornou ani ryze osobní záležitostí svých spolupracovníků.

Odchod profesora Fábery ve chvíli, kdy mohl ještě účinněji ovlivňovat další vývoj matematiky s plnou vahou, odpovědností a s maximálním přehledem o postavení matematiky jak v oblasti školství, tak v oblasti vědy a jejích aplikací, je velmi citelnou a těžko nahraditelnou ztrátou československého školství a vědy. Rozsáhlý kolektiv spolupracovníků bude dlouho postrádat obětavého přítele, rádce, svědomitého pracovníka a charakterního člověka. Jiřího Fáberu.

Josef Schmidtmayer

